

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΤΣΙΑΡΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΤΜΗΜΑ: Β'2

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2021-2022

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΡΑΪΤΣΙΝΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Η βυζαντινή κοινωνία ήταν κοινωνία ανισότητας τόσο μεταξύ των κοινωνικών στρωμάτων, όσο και μεταξύ των δικαιωμάτων ανάμεσα στα δύο φύλα. Με την δημιουργία μιας κοινωνικής οργάνωσης, πατριαρχικής, η γυναίκα βρέθηκε να είναι σε κατώτερη κοινωνική, οικονομική και πολιτική θέση από τον άντρα, η οποία συνεχίστηκε και στο μέλλον. Αυτή η κοινωνικοοικονομική και πολιτική θέση της γυναίκας στην διαδρομή της ιστορίας δεν ήταν πάντα η ίδια διότι υπήρχαν διαφορετικοί παράγοντες σε κάθε εποχή, όπως η οικογένεια, ο γάμος, το διαζύγιο, η κοινωνική κινητικότητα της γυναίκας, η θρησκεία, ο κρατικός έλεγχος, που διαμόρφωναν αυτή την θέση

Ειδικότερα, οι ευρύτερες μάζες των γυναικών ήταν παραγκωνισμένες απ' το προσκήνιο της πολιτικής και κοινωνικής δράσης της εποχής τους. Κατ' επέκταση, η σχέση του τρόπου ζωής μιας βυζαντινής αρχόντισσας με τον τρόπο ζωής μιας βυζαντινής γυναίκας της μεσαίας και κατώτερης τάξης παραπέμπει σε ανισότητες και διαφορές που εντοπίζει κανείς κι ανάμεσα στα φύλα, ανεξάρτητα από κοινωνικό στρώμα ή τάξη, εφόσον η γυναίκα στο Βυζάντιο, πρακτικά, αντιμετωπίζεται ως ασθενές φύλο. Φυσικά κι αδιαμφισβήτητα, η θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία ήταν υποβαθμισμένη σε σχέση με του άνδρα κι η αναφορά των περισσότερων γενικών εγχειριδίων βυζαντινής ιστορίας στα τρανταχτά και μεμονωμένα παραδείγματα γυναικών, όπως η Θεοδώρα του Ιουστινιανού ή η Άννα η Κομνηνή, αποδεικνύει, γι' ακόμη μια φορά, πως η εξαίρεση επιβεβαιώνει τον κανόνα.

Στην πρώτη βυζαντινή περίοδο (324-610) η γυναίκα ήταν υποταγμένη στον πατέρα της πρώτα και στον άντρα της στη συνέχεια. Οι συνήθειες αυτές ήθελαν τη γυναίκα να μένει διαρκώς στο σπίτι. Στο Στρατηγικόν του Κεκαυμένου διαβάζουμε: "Τας θυγατέρας του ως καταδίκους έχε εγκεκλεισμένας και απροόπτους"¹.

Η γέννηση ενός κοριτσιού δεν έφερνε χαρά στους γονείς, διότι μαζί με αυτήν γεννιόταν και η υποχρέωση της προίκας². Έτσι οι φτωχές οικογένειες εγκατέλειπαν ή εκμεταλλεύονταν τα κορίτσια μέχρι τον γάμο τους ή την είσοδό τους στην μοναχική ζωή. Αυτό το φαινόμενο, το κράτος για να το αντιμετωπίσει επί εποχής Ιουστινιανού ίδρυσε «βρεφοκομεία» που είχαν ως αποστολή την ανατροφή αυτών των παιδιών

¹ ο Στρατηγικόν του Κεκαυμένου αποτελεί συμβουλευτικό εγχειρίδιο πάνω σε στρατιωτικά και πολιτικά θέματα, που γράφτηκε από τον Βυζαντινό στρατηγό Κεκαυμένο (περί της ταυτότητάς του οι απόψεις δίστανται) στα τέλη της δεκαετίας του 1070

² Αρμενόπουλος Κ. Εξάβιβλος, βιβλ. Δ. τιτλ.Ι', παρ.26.

Οι χριστιανικές αρχές που καθόριζαν τις λειτουργίες της βυζαντινής κοινωνίας εξασφάλιζαν μία αξιοπρεπή ζωή στην παντρεμένη γυναίκα. Ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη όπου ανήκε, ήταν οικοδέσποινα και κυρά. Η απόκτηση παιδιών την εξύψωνε και την ολοκλήρωνε ως ύπαρξη. Ο σκοπός του γάμου ήταν η τεκνοποίηση. Γι αυτό και η νομοθεσία επέτρεπε τη λύση γάμων που παρέμεναν στείροι.

Η γυναίκα ήταν δυνατό να ζητήσει τη λύση του γάμου σε περίπτωση ακραίας συμπεριφοράς του συζύγου της. λόγους, λόγω μοιχεία ή κολάσιμων πράξεων του συζύγου ³. Αν όμως ο άνδρας είχε σχέσεις με γυναίκα άγαμη, διαζευγμένη ή χήρα, αυτό θεωρούταν πορνεία κι όχι μοιχεία, επομένως η γυναίκα δεν μπορούσε να ζητήσει διαζύγιο. Ο Ιουστινιανός με τη νομοθεσία του, κάτω από την πίεση της εκκλησίας, απαγόρευσε τη συναινετική λύση του γάμου, με εξαίρεση λόγω επιλογής του μοναχικού βίου.

ΠΗΓΗ:

Νόμος περί διαζυγίου που εξέδωσε το 331 ο Μέγας Κωνσταντίνος: "Όταν μια γυναίκα στείλει αναγγελία διαζυγίου, θα πρέπει να ερευνώνται μόνο οι ακόλουθες κατηγορίες: υπάρχουν αποδείξεις ότι αυτός είναι φονιάς, μάγος ή τυμβωρύχος; Αν ναι, τότε αυτή η γυναίκα θα πρέπει να επαινείται και να ανακτά όλη την προίκα της. Αν όμως έχει στείλει αναγγελία διαζυγίου για λόγους ανεξάρτητους από αυτές τις τρεις κατηγορίες, θα πρέπει να αφήσει ακόμα και την τελευταία φουρκέτα της στο σπίτι του συζύγου της και να εκτοπισθεί σε κάποιο νησί για τη μεγάλη της έπαρση. Αν οι άνδρες στείλουν αναγγελία διαζυγίου, θα πρέπει να ερευνηθούν οι εξής τρεις κατηγορίες: επιθυμούν να αποκηρύξουν μια μοιχαλίδα, μάγισσα ή μαστροπό; Αν κάποιος άνδρας διώξει τη σύζυγό του η οποία δεν έχει αποδεδειγμένα σχέση με αυτές τις κατηγορίες, θα πρέπει να της επιστρέψει όλη την προίκα και ο ίδιος να μην ξαναπαντρευτεί. Αν πράγματι πράξει κάτι τέτοιο, επιτρέπεται στην τέως σύζυγο να εισέλθει στο σπίτι του και να μεταβιβάσει στον εαυτό της όλη την προίκα της δεύτερης συζύγου, ως αποζημίωση για τη ζημιά που υπέστη⁴.

³ Γκιρτζή, «Γαμήλιες Πρακτικές», σ.58, Νικολάου, Θέση της Γυναίκας, σελ.23-24

⁴ G. Clarck, Οι γυναίκες στην όψιμη αρχαιότητα, σ. 52

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία ήταν σαφώς περιορισμένη. Είναι εκείνη που της παραχωρούν η κρατική εξουσία και η εκκλησία. Η γυναίκα είναι υποταγμένη στον άντρα της και παραχωρείται από το εκκλησιαστικό δίκαιο ο γάμος για να σωθεί από τις ανθρώπινες αδυναμίες, αφού παρουσιάζεται να είναι αφιερωμένη στο κακό. Με την νομοθεσία η γυναίκα τιμάται ως μητέρα και ως σύζυγος και υποδουλώνεται σε αυτά τα καθήκοντα, διότι ιδιαίτερη σημασία ο νομοθέτης δίνει στην οικογένεια. Υπάρχουν περιπτώσεις κινητικότητας της γυναίκας αλλά κυρίως μέσα στα πλαίσια των ιδεολογικών και ηθικών κανόνων της εποχής. Αν και περιφρονημένο και κατατρεγμένο, το γυναικείο φύλο των "σκοτεινών χρόνων" ήταν βασικό κύτταρο της βυζαντινής κοινωνίας. Όλες οι βυζαντινές γυναίκες έπαιξαν ένα θαυμαστό ρόλο ως μητέρες και σύζυγοι και σε αυτές ανήκει ένα σημαντικό μέρος της τιμής που η ιστορία απέδωσε σε πολλούς από τους γιους ή τους άνδρες τους.

Φυσικά, οι γυναίκες που άνηκαν στο αυτοκρατορικό περιβάλλον έχαιραν προνομίων. Παρόλα αυτά, όμως, ήταν πάντοτε κοινωνικά κατώτερες από τους άντρες. Συχνά, υπήρξαν λαμπρές γυναικείες προσωπικότητες που αντιστάθηκαν στο κατεστημένο. Η ιστορία αναγνώρισε την προσφορά τους με μια θέση στις σελίδες της.

Βιβλιογραφία

Αρμενόπουλος Κ. Εξάβιβλος, βιβλ. Δ. τιτλ.Ι', παρ.26.

G. Clarck, Οι γυναίκες στην όψιμη αρχαιότητα

Άρθρα-Μελέτες

Γκιρτζή,»Γαμήλιες Πρακτικές και η θέση της Γυναίκας στο Γάμο στο Βυζάντιο», Αρχαιολογία 109 (2009) 53-60

Διαδίκτυο-Παραπομπές

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9A%CE%B5%CE%BA%CE%B1%CF%85%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%85 επίσκεψη στην σελίδα: 7/3/22

http://vizantinaistorika.blogspot.com/2014/03/blog-post_8.html επίσκεψη στην σελίδα: 7/3/22

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CE%92%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CE%91%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1 επίσκεψη στην σελίδα: 7/3/22

